

WYROK

W IMIENIU

RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 grudnia 2014 roku

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział VIII Ubezpieczeń Społecznych

w składzie : Przewodnicząca SSO Natalia Barecka

Protokolant st. sekr. sąd. Agnieszka Senger

po rozpoznaniu w dniu 26 listopada 2014 roku w Poznaniu

odwołania **I. B.**

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P.

z dnia 12 marca 2014 r. znak (...) uchylonej decyzją z dnia 1 lipca 2014 r. znak (...)

oraz z dnia 1 lipca 2014 r. znak (...)

w sprawie I. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P.

o zwrot nienależnie pobranych świadczeń

1. umarza postępowanie z odwołania od decyzji z dnia 12 marca 2014 r.

2. zmienia zaskarżoną decyzję z dnia 1 lipca 2014 r. w ten sposób, że stwierdza, iż odwołująca nie pobrała nienależnego świadczenia za okres 1.01.2014 – 31.01.2014 w kwocie 1539,90 zł z tytułu emerytury przysługującej R. K. i nie jest zobowiązana do jego zwrotu

/-/ N. Barecka

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P. **decyzją z dnia 12 marca 2014 roku** znak: (...) na podstawie art. 138 ust. 3 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1440) zobowiązał **I. B.** do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 01.01.2014 r. do 31.01.2014 r. w kwocie 1843,08 zł z tytułu emerytury przysługującej R. K..

Uzasadniając decyzję organ rentowy wskazał, iż emerytura zmarłego w dniu 21 grudnia 2013 r. wpłynęła na jego rachunek bankowy. Z przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego z Bankiem (...) wynika, że I. B. jest osobą uprawnioną do konta zmarłego, zatem to ona została zobowiązana do zwrotu tej emerytury. /vide decyzja w aktach ZUS/

Odwołanie od powyższej decyzji w ustawowym terminie i trybie wniosła **I. B.**. W uzasadnieniu podniosła, że całkowicie nie zgadza się z decyzją o nienależnie pobranym świadczeniu, gdyż nie zostało ono odebrane od listonosza, przy czym cała sprawa była zgłaszana w Banku (...) a jej postępowanie było zgodne ze wskazówkami otrzymanymi od tegoż

banku. Odwołująca dodała, że środki zostały przekazane na jej konto tytułem pokrycia kosztów pogrzebu posiadacza rachunku w Banku (...) i nie było jakiegokolwiek wzmianki o tym, że środki te pochodzą ze świadczenia emerytalnego ojca. /vide odwołanie k. 2-4 akt /

Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P. w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie, podnosząc wcześniej zaprezentowaną argumentację. /vide odpowiedź na odwołanie k. 20 – 22 akt/

Decyzją z dnia 1 lipca 2014 roku znak: (...) na podstawie art. 138 ust. 3 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1440) zobowiązał **I. B.** do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 01.01.2014 r. do 31.01.2014 r. w kwocie 1539,90 zł. Zakład Ubezpieczeń Społecznych stwierdził, iż I. B. pobrała nienależnie świadczenie z tytułu emerytury przysługującej R. K..

Organ rentowy w uzasadnieniu wskazał argumenty takie jak w wyżej opisanej decyzji z dnia 12 marca 2014 r. Jednocześnie Zakład uchylił decyzję z dnia 12 marca 2014 r., w której zobowiązał I. B. do zwrotu kwoty 1843, 08 zł. / vide decyzja ZUS z dnia 1 lipca 2014 r. w aktach ZUS/

Odwołanie od powyższej decyzji w ustawowym terminie i trybie wniosła **I. B.** podnosząc, iż decyzja z dnia 1 lipca 2014 r. koryguje jedynie kwotę jakoby nienależnie pobranego świadczenia od organu rentowego w stosunku do decyzji z dnia 12 marca 2014 r. /vide odwołanie od decyzji z dnia 1 lipca 2014 r. k. 2 akt VIII U 4330/14/

Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P. w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie, powtarzając argumentację zawartą w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji oraz w odpowiedzi na odwołanie od decyzji z dnia 12 marca 2014 r. / vide odpowiedź na odwołanie k. 3 – 5 akt VIII U 4330/14/

W dniu 26 listopada 2014 r. połączono sprawę VIII U 4330/14 ze sprawą VIII U 2108/14 celem łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia i dalej prowadzono pod sygn. VIII U 2108/14. /vide zarządzenie k. 7 akt VIII U 4330/14, protokół rozprawy z dnia 26.11.2014 r. k. 55 akt VIII 4330/14/

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Decyzją z dnia 9 września 2003 r. R. K. pobierał od dnia 1 sierpnia 2003 r. emeryturę. Począwszy od dnia 1 marca 2011 r. wysokość świadczenia wynosiła 1826,27 zł brutto – 1707,62 netto. Zgodnie z wnioskiem uprawnionego emerytura była od roku 2010 przekazywana na jego rachunek oszczędnościowo – rozliczeniowy prowadzony w Banku (...) S.A. z siedzibą w B.. Zakład ustalił termin płatności świadczenia na 5 dzień miesiąca.

dowód: bezsporne, decyzja z 09.09.2003 r. (akta ZUS), decyzja waloryzacyjna z 5.03.2011 r. (akta ZUS), dokument „Dyspozycja przelewania wynagrodzenia na rachunek” R. K. z 01.03.2010 (akta ZUS), umowa rachunku oszczędnościowo – rozliczeniowego zawarta w dniu 1.03.2010 r. przez R. K. (k. 14 – 16 akt)

Nadto decyzją z dnia 11 sierpnia 2009 r. przyznano R. K. od dnia 1 maja 2009 r. dodatek pielęgnacyjny na stałe. Począwszy od dnia 1 marca 2011 r. wysokość świadczenia z tego tytułu wynosiła 186,71 zł.

dowód: bezsporne, decyzja z 11.08.2009 r. (akta ZUS), decyzja waloryzacyjna z 5.03.2011 r. (akta ZUS)

R. K. zmarł w dniu 21 grudnia 2013 r.

dowód: bezsporne, odpis skrócony aktu zgonu (akta ZUS)

Emerytura za miesiąc styczeń 2014 roku w kwocie 1.843,08 zł wpłynęła na rachunek bankowy zmarłego w dniu 2 stycznia 2014 r.

dowód: bezsporne, zestawienie operacji na rachunku R. K. (k. 5 akt)

W dniu 3 stycznia 2014 r. do miejsca zamieszkania zmarłego R. K. przyszedł listonosz ze świadczeniem emerytalnym za miesiąc styczeń 2014 roku. Córka zmarłego, I. B. odmówiła przyjęcia świadczenia informując, że ojciec zmarł w dniu 21 grudnia 2013 r. W dniu 7 stycznia 2014 r. listonosz przyszedł ponownie i poradził, by skontaktowała się z Bankiem (...).

dowód: bezsporne, zeznania odwołującej (k. 55 akt)

Mąż odwołującej skontaktował się w jej imieniu z Bankiem (...) S.A. dzwoniąc na infolinię, gdzie uzyskał informację o tym, jak mogą zostać zwrócone poniesione koszty pogrzebu właściciela rachunku – o ile znajdują się na nim jakieś środki. Jednocześnie przekazano informację o tym, że Bank wyjaśni sprawę emerytury z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych. Zgodnie ze wskazówkami przedstawiciela Banku, odwołująca przesłała do Banku (...) akt zgonu R. K., fakturę wystawioną przez (...) potwierdzającą poniesione przez nią koszty pogrzebu (na kwotę 1539,90 zł) wraz z wnioskiem o ich zwrot – gdyby na koncie zmarłego znajdowały się jakieś środki.

W dniu 13 stycznia 2014 r. Bank (...) S.A. przekazał na rachunek bankowy odwołującej kwotę 1539,90 zł tytułem zwrotu poniesionych przez nią kosztów pogrzebu R. K.. Jednocześnie Bank zwrócił przesłaną mu fakturę dotyczącą tych kosztów.

dowód: zeznania odwołującej (k. 55 akt), faktura z dnia 27 grudnia 2013 r. (k. 12-13 akt), zestawienie operacji na rachunku I. B. (k. 18-19 akt)

Faktura wystawiona w dniu 27 grudnia 2013 r. przez (...) za koszty pogrzebu R. K. opiewa na kwotę 5.539,90 zł. W dokumencie zaznaczono, iż 4.000 zł zostanie pokryte z zasiłku pogrzebowego, a kwotę 1.539,90 zł dopłaciła I. B..

I. B. wypełniła i złożyła w firmie (...) wniosek o wypłatę zasiłku pogrzebowego. Wniosek ten wpłynął do organu rentowego w dniu 8 stycznia 2014 r.

dowód: bezsporne, faktura (...) (k. 12 – 13 akt), wniosek o wypłatę zasiłku pogrzebowego (akta ZUS)

Pismem z dnia 17 stycznia 2014 r. pozwany zwrócił się do Banku (...) S.A., prowadzącego rachunek zmarłego o dokonanie zwrotu kwoty 1843,08 zł przelanej na ten rachunek albowiem R. K. zmarł w dniu 21.12.2013 r. Uzasadniając Zakład Ubezpieczeń Społecznych dodał, że świadczenie powyższe z uwagi na zgon posiadacza rachunku było świadczeniem nienależnym.

Pismem z dnia 3 lutego 2014 r. Bank (...) S.A. poinformował, iż na podstawie art. 55 ust. 3 ustawy z dnia 29.08.1997 r. Prawo bankowe (tekst jednolity: Dz.U. 2002 r. Nr 72 poz. 665 z późn. zm.) Bank jest zwolniony od wypłaty pełnej lub częściowej kwoty o której mowa w ust. 1 pkt 2, jeżeli przed otrzymaniem wniosku organu wplacającego świadczenie dokonał z tych rachunków wypłat innym uprawnionym osobom, które to nie pozwalają zrealizować wniosku w całości lub w części. W związku z powyższym Bank poinformował, że nie dokona zwrotu świadczenia z uwagi na fakt, że kwota ta została zwrócona osobie uprawnionej tj. Pani I. B. tytułem zwrotu kosztów pogrzebu zgodnie z art. 55 ust. 1 pkt 1 ustawy Prawo bankowe.

dowód: bezsporne, pismo organu rentowego z dnia 17.01.2014 r. oraz pismo Banku z dnia 03.02.2014 r. w aktach ZUS

Zaskarżoną decyzję z dnia 12 marca 2014 r. organ rentowy zobowiązał I. B. do zwrotu kwoty 1843,00 zł. Z kolei zaskarżoną decyzją z dnia 1 lipca 2014 r., uchylając decyzję z dnia 12 marca 2014 r. zobowiązał odwołującą do zwrotu kwoty 1539,90 zł.

dowód: bezsporne, decyzja z dnia 12.03.2014 r. i decyzja z dnia 01.07.2014r. (akta ZUS)

Pismem z dnia 26 marca 2014 r. odwołująca zwróciła się do Banku (...) z wnioskiem o wyjaśnienie zaistniałej sytuacji z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych.

dowód: pismo z dnia 26 marca 2014 r. (k. 7 akt), zeznania odwołującej (k. 55 akt)

Bank (...) S.A. w dniu 9 kwietnia 2014 r. przelał na konto Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kwotę 303,18 zł.

dowód: bezsporne, pismo banku z dnia 23.04.2014 r. (k. 30 akt)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentacji zgromadzonej w aktach ZUS oraz w aktach niniejszej sprawy, jak i w oparciu o zeznania odwołującej. Sąd przyjął, że dokumenty stanowiące podstawę niniejszego rozstrzygnięcia są prawdziwe i wiarygodne. Nie ma bowiem żadnych podstaw do ich kwestionowania z urzędu, a żadna ze stron nie podniosła zarzutu ich nieprawdziwości. Nadto Sąd przyznał przymiot wiarygodności zeznaniom odwołującej, bowiem korespondowały one ze zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym z dokumentów.

Sąd zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należy zauważyć, że uchylene przez organ rentowy zaskarżonej decyzji z dnia 12 marca 2014 r. i wydanie nowej decyzji w dniu 1 lipca 2014 r., od której stronie przysługiwało prawo wniesienia odwołania (i którą to decyzję strona odwołująca zaskarżyła) spowodowało wyeliminowanie zaskarżonej decyzji z dnia 12 marca 2014 r. z obrotu prawnego.

Zgodnie natomiast z art. 355 § 1 kpc Sąd wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania, jeżeli powód cofnął ze skutkiem prawnym pozew lub jeżeli wydanie wyroku stało się z innych przyczyn zbędne lub niedopuszczalne. W niniejszej sprawie wobec uchylenia zaskarżonej decyzji wydanie wyroku w tym zakresie stało się zbędne.

Wobec powyższego Sąd orzekł jak w punkcie 1 wyroku umarzając postępowanie z odwołania od decyzji z dnia 12 marca 2014 r.

Stan faktyczny w niniejszym postępowaniu nie był sporny – spór dotyczył interpretacji i wzajemnych relacji obowiązujących przepisów.

Zgodnie z art. 101 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1440) prawo do świadczeń ustaje ze śmiercią osoby uprawnionej. W myśl art. 136a ust. 2 cyt. ustawy, w razie śmierci emeryta lub rencisty wstrzymanie wypłaty świadczenia następuje od miesiąca przypadającego po miesiącu, w którym zmarł emeryt lub rencista.

W myśl natomiast art. 130 ust. 1 i 2 cyt. ustawy świadczenia wypłaca się za miesiące kalendarzowe w dniu ustalonym w decyzji organu rentowego jako termin płatności świadczeń, osobom uprawnionym, za pośrednictwem osób prawnych prowadzących działalność w zakresie doręczania świadczeń, albo na wniosek tej osoby na jej rachunek w banku lub w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej. Dokonanie wpłaty na rachunek uprawnionego w banku oznacza dokonanie wypłaty świadczenia. Jeżeli rachunek jest rachunkiem indywidualnym, oznacza to wypłatę należności na rzecz uprawnionego będącego posiadaczem rachunku.

Tym samym bezsporne w sprawie winno być to, że przelana na rachunek bankowy prowadzony w Banku (...) S.A. kwota 1843,08 zł tytułem emerytury za miesiąc styczeń 2014 roku, była świadczeniem wypłaconym nienależnie i to z uwagi na zgon R. K. w dniu 21 grudnia 2013 r.

Według art. 138 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu, przy czym - zgodnie z ust. 2 pkt 1 powyższego przepisu - za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ustawy, uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części. Ponadto za nienależnie pobrane świadczenia uważa się również świadczenia wypłacone z przyczyn niezależnych od organu rentowego osobie innej niż wskazana w decyzji tego organu (ust. 3).

Nadto, w myśl art. 138a cyt. ustawy bank jest zobowiązany zwrócić organowi rentowemu kwoty świadczeń przekazane na rachunek w banku za miesiące następujące po miesiącu, w którym nastąpiła śmierć świadczeniobiorcy.

W orzecznictwie wskazuje się, że mając na uwadze normę wynikającą z art. 130 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, dokonanie wpłaty na rachunek indywidualny w banku osoby uprawnionej po jej śmierci nie można potraktować jako wypłacenia - z przyczyn niezależnych od organu rentowego - świadczenia innej osobie, niż wskazana w decyzji organu rentowego. Wypłacając nienależne świadczenia w sposób, jaki przewiduje ustawa, poprzez ich wpłatę na rachunek w banku świadczeniobiorcy, organ rentowy nie wypłaca ich bowiem osobie innej niż wskazana w jego decyzji. Świadczenia za nienależnie pobrane w rozumieniu art. 138 ust. 1 w związku z ust. 3 ze skutkiem obowiązku jego zwrotu można uznać jedynie w sytuacji, gdy organ wypłacił je osobie innej. (vide uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 15 maja 2013 r. sygn. akt III AUa 1707/12, System Informacji Prawnej LEX nr 1322436).

Powyższy pogląd koresponduje ze stanowiskiem Sądu Najwyższego wyrażonym w uchwale z dnia 13 czerwca 2006 r., zgodnie z którym to stanowiskiem, wpłata tego rodzaju świadczeń na rachunek wspólny świadczeniobiorcy i osoby trzeciej (osób trzecich) jest równoznaczna z wypłaceniem świadczenia innej osobie w powyższym rozumieniu. Z art. 51a pkt 1 ustawy z 29.8.1997 r. - Prawo bankowe (t. jedn.: Dz. U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 ze zm.) wynika bowiem, że każdy ze współposiadaczy rachunku może dysponować samodzielnie środkami pieniężnymi zgromadzonymi na rachunku, a więc nie wyłączając kwot wpłaconych na ten rachunek przez organ rentowy za okres następujący po śmierci jednego ze współposiadaczy rachunku. Zasady zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w takiej sytuacji reguluje art. 138 ust. 3 w zw. z art. 138 ust. 1 cyt. ustawy, stanowiąc, że obowiązek zwrotu ciąży na osobie, której świadczenie wypłacono, a zatem na współposiadaczu (współposiadaczach) rachunku.

Przepis art. 138a cyt. ustawy reguluje zatem wyłącznie taką sytuację, w której nie ma osoby zobowiązanej do zwrotu świadczenia mającego charakter pobranego nienależnie, a dotyczy świadczenia wpłaconego przez organ rentowy na rachunek bankowy świadczeniobiorcy. Odnosi się on do wpłat dokonanych na rachunek prowadzony indywidualnie dla świadczeniobiorcy, czyniąc bank zobowiązanym do zwrotu organowi rentowemu świadczeń przekazanych za miesiące przypadające po miesiącu, w którym nastąpiła śmierć świadczeniobiorcy. Celem regulacji wynikającej z art. 138a jest umożliwienie organowi rentowemu odzyskania świadczeń, które bez jego winy zostały wypłacone pomimo ustania do nich prawa, a nie ma podstaw, aby uznać, że pobrała je jakakolwiek osoba, która zobowiązana byłaby do ich zwrotu w myśl zasad zapisanych w art. 138 (vide uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2006 r. sygn. akt II UZP 7/06 System Informacji Prawnej Lex nr182934).

Jednocześnie art. 55 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe przewiduje, że w przypadku śmierci posiadacza rachunku oszczędnościowo – rozliczeniowego bank jest obowiązany wypłacić z tego rachunku kwotę równą wpłatom dokonanych przez organ wpłacający świadczenie z ubezpieczenia lub zabezpieczenia społecznego, które nie przysługiwały za okres po śmierci posiadacza rachunku. Kwotą tą winien organ wpłacający wskazać w pisemnym wniosku skierowanym do banku. Bank jest zwolniony od wypłaty pełnej lub częściowej takiej kwoty przekazanej przez organ, jeżeli przed otrzymaniem wezwania dokonał z rachunku na rzecz innych uprawnionych osób wypłat, które nie pozwalają zrealizować wniosku (art. 55 ust. 3 Prawa bankowego). Przesłanką zwolnienia banku z obowiązku zwrotu jest więc stwierdzenie, iż nie dysponuje już dokonaną przez organ rentowy kwotą z tytułu świadczenia oraz wskazanie osoby – osób, które pobrały wypłaty z nienależnego świadczenia, co ma umożliwić organowi rentowemu wydanie wobec tych osób decyzji nakazującej zwrot świadczenia.

W przypadku śmierci posiadacza rachunku bank jest także zobowiązany wypłacić należności o których mowa w art. 55 ust. 1 pkt 1 Prawa bankowego. Przepis ten nakłada na bank obowiązek wypłacenia z rachunku oszczędnościowo – rozliczeniowego zmarłego posiadacza kwotę wydatkowaną na koszty pogrzebu tego posiadacza i to do wysokości poniesionych kosztów. Osoba, która występuje z wnioskiem o taką wypłatę winna przedstawić rachunek stwierdzający wysokość poniesionych przez nią kosztów – wysokość ta nie może jednak przekraczać kosztów urządzenia pogrzebu zgodnie ze zwyczajami przyjętymi w danym środowisku.

Poza sporem w niniejszej sprawie było to, iż z kwoty 1843,08 zł która wpłynęła na rachunek zmarłego R. K., Bank (...) S.A. zwrócił organowi rentowemu kwotę 303,18 zł. Jednocześnie Bank wypłacił odwołującej kwotę 1539,90 zł zgodnie z treścią cyt. art. 55 ust. 1 pkt 1. W konsekwencji spór w niniejszej sprawie dotyczył tego, czy I. B. jest zobowiązana zwrócić pozwanemu otrzymaną z Banku (...) S.A. zgodnie z treścią art. 55 ust. 1 pkt 1 Prawa bankowego kwotę tj. owe 1539,90 zł.

Jako podstawę prawną wydania zaskarżonej decyzji organ rentowy wskazał art. 138 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, czyli wypłacenie świadczenia nienależnego osobie innej niż wskazana w decyzji organu. Tymczasem jakkolwiek odwołująca faktycznie jest osobą inną niż wskazana w decyzji, to jednak wypłacona jej przez Bank (...) kwota 1539,90 zł nie stanowiła wypłaconego świadczenia – emerytury zmarłego R. K.. Wypłata ta była – jak to wyżej ustalono – zwrotem kwoty wydatkowanej przez I. B. na pokrycie kosztów pogrzebu ojca, R. K.. W ocenie składu orzekającego art. 55 ust. 1 pkt 1 Prawa bankowego stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 138 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Przepis 138 stanowi bowiem jedynie podstawę prawną do wydania decyzji zobowiązującej do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia.

Mając na uwadze powyższe rozważania, Sąd uznał, że I. B. nie pobrała nienależnie nienależnego świadczenia z rachunku oszczędnościowo – rozliczeniowego, na który organ rentowy przekazywał emeryturę zmarłego w dniu 21 grudnia 2013 r. R. K., w tym emeryturę naliczoną za styczeń 2014 roku, wobec czego zmienił zaskarżoną decyzję z dnia 1 lipca 2014 r. ustalając w punkcie 2 wyroku, że odwołująca nie ma obowiązku zwrotu kwoty 1539,90 zł (na podstawie powołanych przepisów prawa materialnego oraz art. 477¹⁴ § 2 kpc).

/-/ N. Barecka